

בבא מציעא כד פרשת זכור תשפ"ד

משה שווערד

1. עיין במראה מקומות לדף כג:

2. רש"י על בבא מציעא דף כד/א

באושפיזא - שאלוהו על אושפיזו אם קבלו בסבר פנים יפות, ואמר לאו מדה טובה היא, כדי שלא יקפצו בו בני אדם שאינן מהוגנין לבא תמיד עליו, ויכלו את ממונו:

3. תוספות מסכת בבא מציעא דף כג עמוד ב ד"ה באושפיזא

באושפיזא ... וא"ת והא אמרינן בברכות (דף נח.) אורח טוב אומר כל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא בשבילי וי"ל דהתם מיירי בין בני אדם מהוגנים והכא בין בני אדם שאינם מהוגנים ...

4. חדושי הר"ן על בבא מציעא דף כד/א

באושפיזא. פי' שלא ישבח בעה"ב בשוק לומר כמה טרח בשבילי דלמא שמעי ליה אנשי ואנסי ליה כדאיתא בפ' אין בערכין, אבל בצנעא אדרבה מדה טובה היא כדאמרינן בברכות פ' הרואה אורח טוב מהו אומר וכו':

5. נחלת משה

מאי נפקא מינה וכו'. לכאורה קשה הא איכא נפק"מ עובא דקמ"ל דמותר לשנות זבלו, וי"ל דכוונת הגמרא מאי נפק"מ האו דינא דשמואל פה, ועוד י"ל דקושיה הגמרא הוי מאי נפק"מ זבה דאמר שמואל "עבדי רבנן דמשני" דאי לאשמטינן דזבלו מותר לשנות הול"ל "מותר לשנות זבהו

6. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א

כפתוהו ואודי. [1] יש מפרשים כפתוהו על העמוד והלקוהו בשוטים. [2] ויש מפרשים כפתיה בדברים שנדוהו אם לא יודה האמת. שיטה:

7. שערים מצויינים בהלכה

חזיא להווא בר בי רב דמשי ידיה ונגיב כו'.
כתב בשו"ת חת"ס (קובץ תשובות סי' כב)
מעולם לא ראיתי ת"ח גנב וגזלן, וגדר ת"ח
הוא זה שמחזירין לו אבידה בטב"ע, ואם אירע
שגנב וגזל אינו ת"ח, ומהרהרים עליו ביום
ובלילה כו', והא דאמרי' בגמ' כאן שגנב כסא
דכספא, ההוא בר בי רב הוא ולא ת"ח.
כתב בלב אליהו (להג"ר אליהו לאפיאן, פ'
תרומה) שמכאן מוכח שאף שהתנהג בחסידות
שנטל ידיו, מ"מ כשזה על חשבון אחרים אדם
כוזה עלול לגנוב ג"כ, מאן דעביד הא עביד הא
כו', עי"ש שמפרש עפ"י דרכו.

8. שערים מצויינים בהלכה

כפתיה ואודי. מפרש הרא"ש דכפתיה בשוטי עד דאודי. ויעי' מש"כ במס' כתובות (עז): ד"ה לא קשיא) בשם תשו' הרא"ש, דכל כפייה בשוטי היא]. וכ"כ בשטמ"ק י"מ כפתוהו על העמוד והלקוהו בשוטים, וי"מ כפתיה בדברים שנדוהו אם לא יודה על האמת. ופירש בתו"ח שמר זוטרא דיין היה בדבר זה. ונראה לי דמה שהיה לו למר זוטרא הכח לענשו ולכפותו, כיון שהיה ריש גלותא והיה לו רשות מהמלכות לענוש כמש"כ בערוך (ערך אביי) ובמהרי"ל (ליקוטים, סוף הספר) שכל "מר" הוא ריש גלותא כגון מר זוטרא וכו' ע"ש.

כתב הרא"ש (סי' ה) שמר זוטרא סמך על אומדנא שלו, ולכן כפה אותו. וכ"כ בתשו' הרא"ש (כלל סח סוסיי כג) והובא בטור (סי' סח סכ"ב) דכשיש אומדנא חזקה דמשקרים ראוי לכפותם ולדרותם עד שיודו על האמת. ונראה דהגם דקי"ל (ומב"ס נוק"מ סופ"ה) שאין מוציאין ממון עפ"י אומדנא אלא ע"י עדים כשרים, וזכא שאני שלא הוציא ממון רק כפתיה כדי שיודה על האמת, והיכא דאיכא אומדנא חזקה מותר לכפותו כנ"ל. ויעי' בטור (סי' שמח) במי

9. תוספות מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א ד"ה ומודה ר"ש

ומודה ר"ש בכלים ששבעתן העין כו' - מדקאמר ומודה משמע דלרבנן אפילו לא שבעתן העין חייב להכריז וכן מצינו ברבה בר בר חנה דאמר בפ"ק (לעיל דף יט.) אי טביעות עינא אית לי בגויה וגט לא שבעתו העין דלא משהה איניש גיטא בידיה וקשה דלא מצינו דאמרו רבנן זה בפירוש וי"ל דמדנקט במתני' כריכות ועיגולי דבילה ומחרוזות וככרות הרי אלו שלו ואלו דברים אין דרכן להיות בהן טביעות העין משמע דדברים שדרכן להיות בהן טביעות עין בכל ענין חייב להכריז אפילו לא שבעתן העין אי מצא במקום דשכיחי רבנן.

10. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א

ו] ואלו הן כלים חדשים שלא שבעתן העין שאינו חייב להכריז כגון בדי מחטין וצינוריות ומחרוזות של קרדומות - צ"ב מה מיוחד באלו יותר משאר דברים. א. התור"ד מבאר כלי תשמיש כגון כוסות וסכינים אף על פי שהם חדשים יש לומר ששבעתן העין ויש בהן סימן, ובדי מחטים וצנורות דלא לתשמיש קיימי אלא לסחורה קים לו שאין לו בהן טביעת עין. ב. המאירי מבאר שבדי מחטין וצנורות אפ' הם ישנים דינם כחדשים לענין שדינם כלא שבעתם עין. ג. הראב"ד בשיטה מבאר שדוקא כלים שניכר בהם מחמת שהם דקים וחדשים שאין העין שולטת בהם א"צ להכריז, אבל שאר כלים אפשר שהעין שולטת בהם ולכן חייב להכריז. ד. התו"ח מבאר שנקט כגון בדי מחטין שכיון שהמחטין עדיין תלויים בבד לא השתמש בהם כלל, אבל כלים חדשים שהשתמש בהם, יש כבר טביעת עין וחייב להכריז.

11. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א

ז] אבל מצאן שנים שנים חייב להכריז - [1] פירש"י דמנין הוי סימן. ומקשים הריטב"א והתורא"ש והמהרש"ל והמהרש"א דמבואר בגמ' [לעיל כ: לגבי שטרות ולהלן כה. לגבי מטבעות] דשנים לא הוי סימן, דכיון שהמוצא הכריז בלשון רבים, משמע מיעוט רבים שנים. ומתרצים דהתם מכריז מצאתי שטרות או מטבעות דמשמע שנים, אבל הכא מכריז מצאתי מחטין או קרדומות. והמוצא אומר היו שני בדין או שני מחרוזות, ולכן כיון שמזכיר מלבד המנין גם שהיו בדין או מחרוזות הוי סימן.

12. תוספות מסכת בבא מציעא דף כה עמוד א ד"ה שמעת מינה

שמעת מינה מנין הוי סימן - אף על גב דפשיטא ליה לעיל דמדמשקל הוי סימן מדה ומנין נמי הוי סימן בעי לאוכוחי הכא ממתני' ולעיל (דף כד.) נמי דקתני אבל מצא שנים חייב לא קאמר ש"מ מנין הוי סימן [1] (דלא אלימא ליה ברייתא למפשט מינה) [2] אי נמי דמצי למדחי דמנין וחרוזא הוי סימן.

13. פני יהושע על בבא מציעא דף כד/א

בגמרא אבל מצאן שנים שנים חייב להכריז. [3] הא דלא דייק הש"ס הכא שמעת מיניה מנין הוי סימן כבשאר דוכתי משום דאיכא למידחי דהכא משום סימן דמקום חייב להכריז דכיון שמצאן שנים שנים ידעינן שהם דרך הינוח ויוכל ליתן סימן במקום משא"כ במצאן אחד אחד אפשר שהוא דרך נפילה ולא יוכל ליתן סימן במקום. אבל לקמן גבי צבורי פירות מדייק שפיר דאי גרסינן צבורי ע"כ משום סימן דמנין הוא דאי משום סימן דמקום אפילו צבור אחד נמי דכיון שהם צבורים ידעינן דדרך הינוח הוא וק"ל, ודברי התוספות בד"ה אבל מצאן עיין במהרש"א:

14. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף כד/א

מפני שהבעלים מתיאשים מהם. [1] יש מפרשים דלא קאי אזוטו של ים ושלוליתו של נהר, דהנך אפי' לא נתיאשו נמי רחמנא אפקריה כדאמר לעיל (כא, ב). אלא אהנך אחריני קאי. [2] ולי נראה דאין צורך, דטעמא נמי דאפקריה רחמנא משום דבעלים מתיאשים מהם לעולם משום דאכודה ממנו ומכל אדם, ומתוך שהוצרך לפרש טעם יאוש באותן אחרים כלליה נמי בזוטו של ים דבדידיה נמי שייך בעקרא דמילתא:

15. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף כד/א

וסרטיא ופלטיא דנקט ר' שמעון בן אלעזר נראה ודאי דבדוקא נקט, ומקום שהרבים מצויים שם דאמר דוגמא דסרטיא ופלטיא קאמר, ולקמן נמי דקתני מצא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויים שם. דומיא דבתי כנסיות ובתי מדרשות קאמר, הא במקום שהרבים מצויים שם קצת רבים כגון רשות הרבים דעלמא אפי' ר' שמעון מודה דחייב להכריז...

16. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א

ובשיטה כתוב נראה לי דהא דקאמר ובכל מקום שהרבים מצויין שם אתא לאתווי רשות הרבים וצידי רשות הרבים ולאפוקי סימטא ומבואות. עד כאן: ראב"ד

17. תוספות מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א ד"ה כי קאמר

כי קאמר ר"ש ברוב כנענים - וא"ת א"כ מה צריך טעם מפני שהבעלים מתיאשים ת"ל דיש לתלות דמכנענים נפל דהו רובא וי"ל דאיצטריך דאפילו יודע ודאי שמישראל נפל קאמר הרי אלו שלו דהמפסיד מתיאש ואומר דכנענים שקלי ליה ואפילו אם ישראל ימצאם לא יכריז דתולה דמן הכנענים נפל דהו רובא.

18. תוספות מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א ד"ה אפילו ברוב

אפילו ברוב ישראל נמי - הוי שלו וטעמא משום דאיכא אינשי דלא מעלי ושקלי לה.

19. שערים מצויינים בהלכה

התוס', דרוב ישראל היינו דאתו מעלמא, ולא יתעכב להכריז, וזה פי' התוס' אינשי דלא מעלי, ואין הפירוש רשעים שלא ירצו לקיים השבת אבידה, [ועי"ש שוה ג"כ פי' הגמ' לקמן (כו). שעשאו פונדק לשלשה ישראל, דפי' פונדק היא לאנשים דאתו מעלמא], אבל בשטמ"ק הביא לפרש בשם הראב"ד, משום מיעוט נכרים דאמרי של הגוי הוא, וא"כ כיון דשכיחי גוים התם מייאש, ולא אמרה תורה השב אלא במקומות מיוחדים לישראל. וכתב בשו"ת מהרש"ם (ה"ג סי' קנו) בשם הסמ"ע (סי' ולא ס"ק מר) דבמדינותינו לא שכיח שיהיה רוב ישראל [דהיינו בזמננו], ומסתמא הוי רוב עכו"ם.	שמעת מינה אפילו ברוב ישראל נמי. הטעם לזה כתבו התוס' משום דאיכא אינשי דלא מעלי ושקלי לה. ובתוס' הרא"ש כתב, דמייאש משום עמי הארץ דלא חיישי לקיים מצות השבה. אבל באגודת איזוב מפרש דכרי
---	--

20. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א

יט] ואם תמצא לומר פליגי אפי' ברוב כנענים הלכה כמותו או אין הלכה כמותו - הרשב"א מקשה למה יהיה הלכה כמותו, הרי יחיד ורבים הלכה כרבים. ותירץ דמצינו שהלכה כיחיד היכא דמסתבר טעמיה, והשאלה האם כאן מסתבר טעמיה.

21. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף כד/א

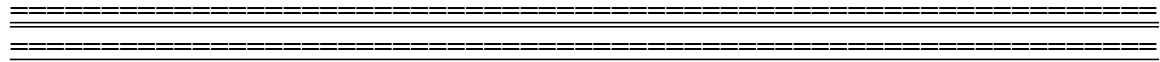
השתא דאתית להכי בתי כנסיות נמי דידן דיתבי בהו נכרים. ק"ל אכתי רוב ישראל נינהו, ושמע מינה רשב"א אפי' ברוב ישראל אמר. וי"ל דכיון דנכרים יתבי בהו תדיר כרבים נינהו דדרים מחפשים תדיר וממששים בכל מקום שיש בבית, ואע"ג דאיכא למימר דמרוכא דישאל נפול, בעלים מתיאשים דמימר אמרי נכרים דיתבי התם משכחי, דרוב ישראל הנכנסין והיוצאים שם דרך הלוכן ודרך כניסתן אינן מחפשין, ואינו מצוי כל כך שימצאו (כ)מה שבבית. ויתבי בה נכרים גרסינן ולא גרסינן דשכיחי בהו נכרים, וכן הגירסא ברוב הספרים, ואע"פ שמצאתי קצתן שכתוב בהן דשכיחי נכרים:

22. תוספות מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א ד"ה בטמון

בטמון - ולא בעי לאוקמה שאין רבים מצויין שם מדמפליג בין רוב העיר כנענים לרוב העיר ישראל משמע שמצא במקום שרוב בני העיר מצויים שם דאי מצא במקום שאין רבים מצויין לא הוה ליה למנקט רוב העיר אלא אם רוב כנענים או ישראל שכיחי במקום שמצא וא"ת ובטמון למה יגע בו אי משום שיפנה אותה המפנה יקחנה ויכריז וי"ל דשמא המפנה יהיה כנעני או שמא לא ימצאנה המפנה וישליכנה לחוץ עם הזבל וא"ת ואמאי יכריז יקחנה לעצמו דכשלא ימצאנה בעליה יתייאש ויאמר שאדם שאינו הגון לקחה ואף על גב דאיכא רובא ישראל דהיינו טעמא דר"ש דשרי ברוב ישראל וי"ל דהוי יאוש שלא מדעת דבשעה שלוקחה עדיין לא ידע האובד שנלקחה וברוב כנענים הוי שלו דתלינן דכנענים הטמינה דהו רובא.

23. ריטב"א על בבא מציעא דף כד/א

בטמון. פירוש ואפי' הכי אם רובה גוים איאוש מייאש וכאבדה מדעת היא, שדרך הגוים לחפש באשפות ולגלות הטמון שם

24. רש"י על בבא מציעא דף כד/ב

מי קתני כו' אינו חייב להכריז קתני - דכיון דרובא נכרים, דלמא דנכרים הוא, ושלו נמי לא הוא, דלא אזלי רבנן בתר רובא בממונא:

25. חדושי הר"ן על בבא מציעא דף כד/ב

מי קתני והן שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח. פי' כיון דרובא גוים נינהו לא מחייב בהשבת אבידה דאזלינן בתר רובא כשאר איסורים מיהו שלו נמי לא הוא דכיון שאפשר שיבא ישראל ויתן סימניה יניח, ולא מטעמא דאין הולכין בממון אחר הרוב דלא אמרינן הכי אלא היכא דאתחזק ממונא בידא דחד מינייהו דלא מפקינן ליה מחזקת מריה משום רוב כההיא דהמוכר שור לחבירו ונמצא נגחן דפליגי ביה רב ושמואל (ב"ב צ"ב) וכההיא דאמרינן (שם) ולימא רוב נשים בתולות נשאות לענין כתובת מאתים אבל היכא דליכא חזקת ממון ודאי אזלינן בתר רובא כדאמרינן בפ' לא יחפור (כ"ג ב') גבי נפול הנמצא. אלא הכא מדרבנן בעלמא הוא דתקון דלא ניזיל בהא מילתא בתר רובא כיון שאפשר שיבא ישראל ויתן סימניה:

26. אילת השחר מסכת בבא מציעא דף כד עמוד ב

ויניח וייתי ישראל ויהיב בי' סימנא ושקיל. לפי מה שביאר בשערי יושר ש"ו פ"ד דהא דלא נאמן באבידה האובד בטענת ברי שלו מחמת גזה"כ דדרשהו אם הוא רמאי, דלולא זאת כיון דהוא אומר ברי ה' נאמן, א"כ כאן דמצד

דין מצות השבת אבידה אין עליו חיוב כמו שביאר הר"ן דלגבי זה אזלינן בתר רובא אלא דאינו שלו ולכן יחזור למי שיתן בסימן, וצ"ע למה צריך סימן ולמה לא יהי' נאמן בטענת ברי שלו. ואולי הי' אפשר לומר דנהי דכשאין מוחזק וא' טוען ברי לא מונעים ממנו מליקה כיון שאין אנו יודעים של מי זה, מ"מ לא מקרי שהוברר שזה שלו, וכיון דעיקר התקנה היתה שיחזירו למי שיוברר שזה שלו ובלי סימן אינו בירור שזה שלו וכל שלא הוברר לא תיקנו להחזיר לו, דהתקנה היא ליתן למי שיוברר וזה רק ע"י סימן, ונצטרך לומר דאפילו אי סימנין דרבנן מ"מ אחרי שתיקנו דמהני הו"ל בירור ושייך שפיר לומר דתיקנו להחזיר ע"י שיתברר, ומ"מ צ"ע דאיך יש לו רשות לעכב מליתן למי שטוען ברי.

27. ריטב"א על בבא מציעא דף כד/ב

בא ישראל ונתן סימניה מותרת בשתיה. פ"י כשהיא סתומה ואפי' אין בה שום חותם, דאם איתא דפתחה גוי ונגע בה אמאי הדר וסתים לה, והרי זה כאותה ששינונו (ע"ז ע' ב') גבי בולשת שנכנסה לעיר חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות, כלומר כל סתומות ואפי' בלא חותם דלא אסרינן אלא פתוחות, וזה ברור, ואע"פ שיש מי שפירשה לזו כשיש בה חותם בתוך חותם:

28. ספר שב שמעתתא - שמעתא ז פרק כג

מיהו בעיקר הדין במים שאין להם סוף דאינו אלא דרבנן וכיוצא באיסור דרבנן אי מהני סימן שאין מובהקים, הנה הביא הגאון מוהר"ר עוזר ראה דמהני באיסור דרבנן, מהא דאמרו בבבא מציעא דף כ"ד במוצא חבית יין ואומר ישראל בה סימן דמותר בשתיה, ומוכח דמהני סימן באיסור דרבנן, וגם מוהר"מ א"ש הביא ראה זו ע"ש, מיהו בחידושי הריטב"א בפרק ב' דמציעא דף כ"ז ראיתי שכתב בהא דאמרו בבשר שנתעלם מן העין דמהני סימנין, והקשה דהא סימנין לאו דאורייתא, ותירץ משום דבשר שנתעלם מן העין אינו אלא משום חומרא בעלמא ע"ש, ונראה דהיינו דוקא בדבר שאינו אלא חומרא בעלמא, והיינו נמי טעמא דסתם יינם דלא הוי לא חומרא בעלמא, אבל באיסור אשת איש דעיקרו דבר תורה וחכמים החמירו בספיקו אפילו בדבר שרובן למיתה כמו במים שאין להם סוף וכיוצא איכא למימר דלא מהני סימן אמצעי, ואדרבה כיון שחשו אפילו בדבר שרובו למיתה מכל שכן שחשו לדבר דלא מהני סימן אמצעי:

29. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף כד עמוד ב

ג] בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למוצאה - א. הפלפולא חריפתא [אות ד] ורע"א [כג: ד"ה אמנם] מקשים איך מהני סימנין להתיר איסורא, הרי לפי הצד [להלן כז] שסימנים דרבנן מהני רק בממונא ולא באיסורא. ותירצו כיון שאיסור סתם יינם הוי איסור מדרבנן, לכו"ע [גם למ"ד סימנים דרבנן] מהני סימן להתיר. עוד כתב רע"א דאפשר שלמ"ד סימנים דרבנן לא מהני סימן אף באיסור דרבנן, אלא דכיון שאיכא ספק האם סימנים דרבנן לכן באיסור דרבנן מקילים מספק.

השב שמעעתא [ז - כג] מביא האבן העוזר ומהר"ם אש שג"כ הוכיחו מכאן שבאיסור דרבנן מהני סימן שאינו מובהק. הש"ש מביא מחי' הריטב"א [כד: ד"ה בשר] שהקשה איך מהני סימן בבשר שנתעלם מהעין, למ"ד סימנים לאו דאורייתא. ותירץ דבשר שנתעלם מהעין אינו אלא משום חומרא בעלמא [כמש"כ התוס' כג ב]. ולפ"ז כתב הש"ש שגם סתם יינם אינו אלא חומרא בעלמא ולכן מהני בו נתינת סימן, ואין מכאן ראה לאיסור דרבנן.

הגליון מהרש"א מביא תשובת גינת ודרים שכתב שהכא מיירי שנתן סימן מובהק ביותר [שמהני מה"ת]. דאל"כ לענין איסור חיישינן שסימנין לאו דאורייתא. [אבל רע"א כתב דמשמע שהיין מותר ע"י סימן אמצעי שאינו מובהק].

ב. הראשונים מקשים איך מותרת בשתיה, נהי דאיכא סימן וא"כ יש ראה שהוי יין של ישראל, מ"מ יש לחשוש שגוי פתח החבית ונגע ביין.

הראשונים [רשב"א, מאירי, ריטב"א, ור"ן] מביאים י"מ שמירי שהיה חותם בתוך חותם. אבל הרשב"א, הר"ן, הנ"י והריטב"א מפרשים שמירי בחבית סתומה בלי חותם, והטעם שלא חיישינן שגוי נגע בה, משום שבמצאה אם גוי היה פותחה לא היה טורח לסותמה [כיון שהיא אבידה]. והא דבעינן חותם בתוך חותם מיירי בחבית שהופקד אצל גוי, דחיישינן שפתח אותה וחזר וסגר כדי שהמפקיד לא ידע שהוא פתח.

30. שערים מצויינים בהלכה

כתב בחי' הריטב"א (החדשות) בשם התוס', דמכאן שמעינן שאותן ספרים שגונבים מיהודים, ומוכרים לישראל אחר, יש לו להחזירם לבעלים בדמים שנתן, דלא מתאישי מינייהו, כיון דידיעי שסופן לבוא ליד ישראל וכו'. וכ"כ בהגהות מרדכי כאן (סי' תכו). ובשטמ"ק הביא בשם תשו' הרמב"ם (סי' קט) דאם נגנבו או שללו הספרים בלי רשות המלך, ישבע כמה הוציא ויטול, ויהזיר זה הספר לבעליו, אבל אם שללו במצות המלך קנה ובטל דין הקדש, ואפילו כלי המקדש כשנשללו בטלה קדושתן, משום ובאו בה פריצים וחללהו [עי' במס' ע"ז נב.]. וכ"ה בשו"ת פאר הדור להרמב"ם (סי' קלא). אבל בתשו' הר"י מיגש כתב, דגם כשבוו במצות המלך ואין מבטל גזירתו, מ"מ אין לומר שנתייאש מהם, לפי שהספרים אינם ראויים רק ליהודים, ואין מכירה רק להם, ובעליהן היה סומך שאם באו ליד ישראל יוציאם מידו וכו' ואף אם תפרן וכרכן

דישראל סכרו ליה וישאל כרו ליה וכו'. מכאן בגמ' דכיון דסכרו ליה אין זה אבדת גוי, וכיון דכרו ליה לא מייאש מינה, דישראל משכח לה. והביאור בזה ששני הדברים גורם שאינו מייאש, כיון דיש לו סימן, וגם דישראל משכחי ליה, ואומר האובד כשיחפרו אותו או ימצא וגם יש לו סימן [עי' שטמ"ק בשם הראב"ד והריטב"א]. ובתוס' הרא"ש מפרש, דאע"ג דרוב אובדים גוים, כיון דרוב המוצאים ישראל לא מייאש האובד, אבל היכא דרוב אובדין ורוב מוצאין גוים הלכה כר' שמעון בן אלעזר. ועי' בפסקי הרא"ש (סי' ז).

31. שערים מצויינים בהלכה

חשוב שמחוייב לעשות לפניו משה"ד. ועי' בתוס' כאן. אבל המרדכי כאן כתב דחייב משמע לפניו משורת הדין, ואנן כייפינן למיעבד לפניו משורת הדין אם היכולת בידו לעשות [עי' בתומים סי' יב סק"ד שפירש דברים אלו] שהוא עשיר. והובא בש"ך (סי' ונט סק"ג), ועי"ש בהגה' אמרי ברוך. ופירש בביאור הגר"א (שם ס"ק טו) דזהו שאמר חייב להחזיר. וכן מצינו במס' ב"ק (ק"ח). הלשון חייב בכא לצאת ידי שמים. [ובמרדכי כאן כ' דחד דינא אית להו, ועי' דברינו לקמן פג.]. ובהגהות רעק"א (שם) הביא

א"ל חייב להחזיר כו' א"ל לפניו משורת הדין. כתב הר"ח אם רוצה לעשות לפניו משורת הדין מחזיר. וכ"פ הרא"ש דאין כופין לעשות לפניו משורת הדין. ובשטמ"ק כתב בשם הר' יהונתן, דמי שאינו כל כך אדם חשוב, אין מחייבין ליה לעשות לפניו משורת הדין. [ועי' בגמ' לקמן (פג.) ובדברינו שם לענין אדם

32. שו"ע חו"מ סימן רנט

(ז) המציל מהארי והדוב וזוטו של ים (פי' לשון ים החוזר לאחוריו עשרה או ט"ו פרסאות ושוטף כל מה שמוצא בדרך חזרתו וכן עושה בכל יום) **ושלוליתו של נהר** (פי' כשהנהר גדל ויוצא על גדותיו ופושט, רש"י), **הרי אלו שלו אפילו הבעל עומד וצווח: הגה - מ"מ טוב וישר להחזיר**, כמו שנתבאר סעיף ה'. ואע"ג דמדינא אין חייבין להחזיר באבידות אלו, אם גזר המלך או ב"ד חייב להחזיר מכת דינא דמלכותא או הפקר ב"ד הפקר. ולכן פסקו ז"ל בספינה שטבעה בים, שגזר המושל גם הקהלות שכל מי שקונה מן העובדי כוכבים שהוציאו מן האבידה היא שיחזיר לבעליו, שצריכין להשיב, ואין לו מן הבעלים אלא מה שנתן (מרדכי ריש פרק אלו מציאות). ואם יש מכשולות בנהר שעל ידי כן דבר הצף בו עומד שם, אם הוא דבר שיש בו סימן מסתמא לא הוי יאוש: **הגה -** ואם הוא דבר שאין בו סימן, אם הבעלים יכולים להציל והן רודפין אחר האבידה, או שאינו שם, שאילו היו שם

אפשר שהיו מצילין, לא זכה בהן המוצא (טור). אבל אם הוא דבר שאינו להציל מיד, והוא עומד ואינו רודף אחריו, ודאי מייאש. וסתמא (לא) הוי יאוש (תוספות ומרדכי פ' הנ"ל). אווזין ותרגולין שברחו מבעליהן, הוי הפקר, וכל המחזיק בהן זכה בהן. ודוקא שאי אפשר לבעליהן להחזיר (ר"ן ר"פ שלוח הקן):

• שו"ע חו"מ סימן יב

(ב) ... (ואין בית דין יכולין לכופ לכתוב לפני משורת הדין, אף על פי שנראה להם שהוא מן הראוי (ב"י בשם ר"י ובשם הרא"ש). ויש חולקים (מרדכי פ' ב' דמציעא):

• שערים מצויינים בהלכה

חולקין. והב"ח ס"ל דאם הוא עשיר כייפין ליה. וכן נוהגין לכופו בדבר הראוי ונכון. ואע"פ שאין הדין כן, עי"ש. ובתומים (סק"ד) כתב, דהך כפייה היינו בדברים, חייב אתה ליתן לו, ואם אינך שומע עבריין אתה, אבל כו"ע מודו דאין כופין בשוטיין ונידוי. אבל בתשו' צמח צדק [ניקלשפורג סי' פט] מסיק דכופין ע"י שמתא. ועי' מש"כ בפתחי תשובה (סק"ו). ועי' בש"ך (סי' רנט סק"ה). ובביאור הגר"א (סק"ח) ציין אהא דאין כופין דמקורו מגמ' כאן. וכ"כ בשו"ת כנסת

• רמב"ם יד החזקה הלכות יסודי התורה פרק ה

(יא) ויש דברים אחרים שהן בכלל חילול השם והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות דברים שהבריות מרננים אחריו בשבילם ואע"פ שאינן עבירות הרי זה חילול את השם כגון שלקה ואינו נותן דמי המקח לאלתר והוא שיש לו ונמצאו המוכרים תובעין והוא מקיפן או שירבה בשחוק או באכילה ושתייה אצל עמי הארץ וביניהן או שדבורו עם הבריות אינו בנחת ואינו מקבלן בסבר פנים יפות אלא בעל קטטה וכעס וכיוצא בדברים האלו הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפני משורת הדין

• רמב"ם יד החזקה הלכות גזלה ואבדה פרק יא

(ז) היה רוב העיר גוים אם מצא במקום מן העיר שרוב המצויים שם ישראל חייב להכריז אבל אם מצא בסרטיא ופלטיא גדולה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שהגוים מצויין שם תמיד ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי המציאה שלו ואפילו בא ישראל ונתן סימניה שהרי נתיאש ממנה כשנפלה מפני שהוא אומר גוי מצאה אף על פי שהיא שלו הרוצה לילך בדרך הטוב והישר ועושה לפני משורת הדין מחזיר את האבדה לישראל כשיתן את סימניה:

• שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף כד עמוד ב

נעשה כצווח על ביתו שנפל וכו'. למי שאינו כל כך אדם חשוב דלא מחייבין ליה לעשות לפני משורת הדין. ה"ר יהונתן:

• רמב"ן על דברים פרק ו פסוק יח

(יח) ועשית הישר והטוב בעיני ה' על דרך הפשט יאמר תשמרו מצות השם ועדותיו וחקותיו ותכוין בעשייתן לעשות הטוב והישר בעיניו בלבד ולמען ייטב לך, הבטחה, יאמר כי בעשותך הטוב בעיניו ייטב לך, כי השם מטיב לטובים ולישרים בלבותם ולרבותינו בזה מדרש יפה, אמרו זו פשרה ולפנים

משורת הדין והכוונה בזה, כי מתחלה אמר שתשמור חקותיו ועדותיו אשר צוך, ועתה יאמר גם באשר לא צוך תן דעתך לעשות הטוב והישר בעיניו, כי הוא אוהב הטוב והישר:
וזה ענין גדול, לפי שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאו ומתנו ותקוני הישוב והמדינות כלם, אבל אחרי שהזכיר מהם הרבה, כגון לא תלך רכיל (ויקרא יט טז), לא תקום ולא תטור (שם פסוק יח), ולא תעמוד על דם רעך (שם פסוק טז), לא תקלל חרש (שם פסוק יד), מפני שיבה תקום (שם פסוק לב), וכיוצא בהן, חזר לומר בדרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס בזה הפשרה ולפנים משורת הדין, וכגון מה שהזכירו בדינא דבר מצרא (ב"מ קח), ואפילו מה שאמרו (יומא פו) פרקו נאה ודבורו בנחת עם הבריות, עד שיקרא בכל ענין תם וישר:

• עוד עיין מראה מקומות לבבא קמא דף ק לענין "לפנים משורת הדין"

33. שערם מצויינים בהלכה

ועי' בתוס' רבינו פרץ שכתב זכר לפרש"י, וכ"ה בשטמ"ק בשם תוס' חיצוניות, שיש רמז שהבעלים מתיאשים לאחר י"ב חודש, דכתיב (תהלים לא-יז) "נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד", וגזרו על המת שישתכח מן הלב לאחר י"ב חודש, ומקיש כלי אובד למת וכו'. והנה במס' ברכות (נח:): אמרו, הוואה חבירו לאחר ל' יום מברך שהחינו, ואחר י"ב חודש מברך מחיה המתים, אמר רב אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר י"ב חודש שנא' נשכחתי כמת מלב וגו', ופרש"י וסתם כלי לאחר י"ב חודש משתכח מן הלב, דיאוש בעלים לאחר י"ב חודש היא כדאיתא באלו מציאות (לקמן כח). שחייב להכריז ג' רגלים וכו' דהיינו י"ב חודש. [ובזה מיושב קושית התוס', ואולי זהו כוונת הגר"י פיק בגליון התוס' כאן. ועי' בחי' הגר"י פיק לקמן כח. מש"כ עפ"ד רש"י]. ועי' בשו"ת חתם סופר (אהע"ז ח"א סי' קיט) דפרשת זכור שקורים פע"א

אשכח הני חמרי במדברא ואהדרינהו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא וכו'. פרש"י לאחר י"ב חודש מצאם, ובנמוקי' מפרש דבריה, והוה לפנים משורת הדין, כיון שהיו אבודים ממנו זמן רב כל כך דמסתמא מייאש כדאמרין לעיל (נב:): במעשה דאשכח כופרא וכו'. ועי' בתוס' שהקשו על פרש"י וכתב במאירו שפי"י עיקר. ובשטמ"ק כתב בשם הר"ב, דאבוה דשמואל ידע שנאבדו לפני י"ב חודש, שהוא ראה אותם בתחילת השנה, וראה אותם שם גם בסוף השנה וכדאי היה יאוש, ואפ"ה החזירם. ועי' ברו"ח לועק"א שכתב ברעת התוס', דבאבידה דעלמא דאינו ניכר אם הוא חדש אם ישן, אין הבעלים מתיאשים גם לאחר זמן מרובה, אולי מקרב מצאן, לפי שיסבור הבעלים דמקורב נאבדו וכדאי, משא"כ לעיל גבי כופרא כו' שהמוצא מכיר שזמן מרובה נאבד, וטוברים הבעלים שהמוצא לא יכריז, אף דמן הדין מחויב להכריז וכו'. ועי' בשו"ע (סי' רב ס"ה).

בשנה זהו משום דכתיב (תצא כה-יט) "לא תשכח", ושיעור שכחה הוא י"ב חודש, וכבר כתב כן הגר"י פיק (סוף ספר מיני תרגימא) בשם הגר"י תאומים, ועי' בשו"ת תורת חסד (סי' לז) מש"כ עליו. ועי' בדברינו לקמן (כח). ד"ה משנה — כתב) באריכות לענין שנה מעוברת לגבי פ' זכור, ואבילות, וקדיש, ולגבי אבידה. [ועי' בכרם שלמה (ארי"ח סי' תרסח) בטעם שנוהגים בכמ"ק שבשנה ראשונה אין מזכירין נשמות שלא יעוררו אבלם בבכי וצעקה, כיון שתוך י"ב חודש אין המת משתכח מהם, ועי"ז יכלבלו אחרים, וגם להם יגיע הפסד להתאבל ביו"ט. ועי' מש"כ בשמ"ב (ח"ג סי' קלג ס"ק כב) בטעם שנהגו בשאר מקומות להזכיר נשמות גם בשנה ראשונה].

34. דף על הדף מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א

בגמ': מר זוטרא חסידא אגניב ליה כסא דכספא מאושפיזא חזיא לההוא בר בי רב דמשי ידיה ונגיב בגלימא דחבריה אמר היינו האי דלא איכפת ליה אממונא דחבריה כפתיה ואודי.

בבן יהוידע מביא מעשה שהיה בימי השל"ה, עוד בהיותו באשכנז, נגנב לו מביתו כפות של כסף, ונחשד תלמיד אחד מתלמידיו בדבר זה, והגאון השל"ה ז"ל חקר ודרש וחפש וימצא הכפות אצל התלמיד ההוא, ואז מרוב הבושה המיר דתו אח"כ, ונתעשר ונסע ממקום למקום, ומצא חן בעיני המלך והשרים, והופקד מאת הממשלה להיות שר המכס בעיר הקודש יפו תבנה ותכונן במהרה בימינו, והגאון השל"ה ז"ל ידע שזה המיר דתו אך לא ידע מה נעשה בו.

והנה אחרי זה בכמה שנים נסע הגאון השל"ה ז"ל לארץ הקדושה, לדור בירושלים תבנה ותכונן במהרה בימינו, וכאשר בא לעיר יפו תוב"ב הכירו תלמידו המומר ההוא, כי היה שם בעל המכס, ועשה לו כבוד גדול, ובקש ממנו שיבא עמו לביתו לנוח שם שעה אחת, והגאון השל"ה ז"ל נתבייש ממנו והלך עמו, וזה אחר שנכנס לחצר שלו עשה המצאה לשלוח המשרת של השל"ה מן הבית וישארו שניהם לבדם בבית, והכניס להגאון השל"ה ז"ל בכל חדרים שבביתו, להראותו כבוד עשרו, וסוף דבר הכניסו לחדר אחד ויוציא זה סכיניו חדה מחיקו, ויאמר להגאון ז"ל שיקרא וידוי כי הוא הביאו לכאן לשחוט אותי, ויחרד הגאון חרדה גדולה, ויבך ויתחנן לו, ויאמר לו מה עשיתי לך, ודבר עמו כמה תחנונים, וזה משיב לו בכעס גדול לא אטה אוזן לדבריך, תמהר לומר ודוי, ואם לאו אני תוקע הסכין בבטנך קודם ודוי, ואז הגאון כשראה צרתו צרה, עמד והתוודה בדמעות שלישי ואחר ודוי השכיב אותו לארץ, ויאחז בצוארו, והסכין אחז בידו השנית לשחטו בה, והגאון סגר עיניו וקרא פסוק שמע ישראל, וכאשר סיים בתיבת אחד, ועיניו סגורות הרכין המומר את ראשו עליו, ונשקו בקנה שלו, ויאמר לו רבי קומה שבה ומחול לי על הדבר הזה.

ויתפלא הגאון ויאמר מי אתה, ויאמר אני תלמידך פלוני, ומכיר אני במעשיך כי צדיק גמור אתה, ועתה כשראיתי שבאת לארץ הקדושה למסור נפשך להשי"ת בארץ הזאת, אמרתי חבל על רבי שימסור נפשו אל האלקים בעוד היות בבגדו כתם קטן, והוא כי אתה יש לך חטא אחד, על אשר דחקת להוציא ממני הגניבה, ועל ידי כך היית סיבה להמרת הדת, שהיית מחמת הבושה, ואף על פי שאתה עשית זאת להציל את ממונך, עם כל זה לגבי דידך נחשב דבר זה לחטא גדול, ואני לא נתכוונתי לנקום ממך, אלא כונתי היתה לעשות עמך טובה בצער הגדול אשר צערתיך להיות לך כפרה על חטא זה, ועתה נעשית נקי וטהור וזך, והנך נכנס לארץ הקדושה טהור ונקי, ועל כן תמחול לי על צער זה שעשיתי לך, כי אתה רבי ואדוני, וישק את רגליו, ויפטרנהו לשלום בכבוד גדול.

וכתב בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' קנ"ה) דהך כפי' היינו ע"י הכאה ויסורים, שכל שרואה בדין שיש חשד על מאן דהו שגנב מותר לו להכותו ולייסרו להודות, וכן כתב הטור (חו"מ סי' מ"ב) ואם צריך לכופו בעל השטר ולהכותו (שיש חשש שזייף את השטר), ועשה כן כדי שיצא דין אמת לאמיתו. והביא מעשה שהשי"ך הפקיד שלשלת של זהב ביד הר"ר העשילי, ונגנב ממנו, ונפל החשד על א' ממשרתיו של הר"ר העשילי, ונתנו את אצבעו בפי אקדה לאיים עליו, והוא כיחש ולא הודה, ולבסוף אחרי ג' שנים נמצא הגניבה אצלו. ומ"מ לגבי המעשה שנשאל, שאחר מצא תיבתו פרוצה, ונגנבה מתוכה הון רב, ויש לו אומדנא מוכיח שאחד ממשרתיו עשה מעשה זה, ורצה למסור אותו לערכות שייסרו אותו עד שיודה, בזה יש להחמיר שלא למסור אותו לגוים שהם כנוא מכמר, ויש לחוש שידונו אותו למיתה, אבל ב"ד עצמם מותר להם לייסרו קצת ולענותו עד שיודה.

35. בן יהודע על בבא מציעא דף כד/א

נמצא כל כהאי גונא, שהגנב הוא תלמיד שנחשב בכלל תלמיד חכם, ויגנוב דבר מרובו עצמו, אם יעשו המצאה לתפוס מידו הגניבה, ודאי יהיה לו בזה בושה מאה ידות על שאר גנבים, ואפשר שיצא מזה תקלה גדולה, שיצא זה לתרבות רעה, וכאשר קרה לאותו תלמיד של הגאון השל"ה ז"ל, על כן האי עובדא דמור זוטרא דדמי להך עובדא, אם היה הכוס ההוא שנגנב הוא של מור זוטרא חסידא, הנה בודאי כשמצא מקום חשד באחד מתלמידיו, לא יהיה מתעסק בדבר לתפסו וליקח הגניבה מידו, כי זה אח"כ מחמת בושתו מרבו ומאחרים, אפשר שיצא לתרבות רעה, וכדהוה באותו תלמיד, ובודאי מור זוטרא שהיה חסיד גדול דקרו ליה חסידא בסתם היה חושש בדבר זה פן יהיה היא סיבה שיצא זה לתרבות רעה, דאף על גב שהוא מתכוין להציל את ממונו, לאו משנת חסידים היא זו, על כן פירש רש"י ז"ל דהכוס היה של האושפיזא, דודאי היה חושד כל התלמידים בזה אם לא היה נמצא זה הכוס, והיה חלול השם בדבר, לכן השתדל לכפותו להוציא בלעו מפיו כדי לנקות התלמידים כולם מן חשד האושפיזא, ויהיה מה שיהיה אח"כ, הנה חשש חלול השם הוא יותר חזק, ומה גם שהוא ברור שבודאי האושפיזא יחשוד כל התלמידים, ולכך אכפייה ואודי, ונמצאו כולם נקיים, וזה נתברר שהיה סורו רע וצבוע היה:

36. דף על הדף מסכת בבא מציעא דף כד עמוד א

הנה המפרשים תמהו לפי מה דאיתא במדרש (תדא"ז י"ט) שיעקב ועשיו חלקו ביניהם העולמות, עשיו נטל עולם הזה ויעקב נטל עולם הבא. א"כ באיזו זכות עם ישראל נהנין ומסתפקין מעולם הזה. והביא בבני יששכר (סיון ב' י"א) ממהר"ש פרימו, שהרי בשעת מתן תורה אם לא היו ישראל מקבלין את התורה, היה העולם חוזר לתוהו ובוהו (שבת פ"ח ע"א), נמצא שבני ישראל ע"י שקיבלו את התורה, היו בבחינה של מציל מזוטו של ים ושלילותו של נהר, דהוי כזוכין מן ההפקר, ואם כן בזכות זה הם זוכין מן העולם, שהו זכו בו מן ההפקר.